

Вітко Т. М.

*викладач природничих дисциплін
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м. Кременчук*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

На сучасному етапі еволюції національна система освіти відчуває насичення новими теоретичними та практичними підходами щодо інтенсифікації освітнього процесу. Значна доля інновацій належить педагогічним інтерактивним технологіям, що активно увійшли в широкий обіг. В умовах реформування сучасної освіти України інтерактивність стає новим освітнім трендом.

Поступово традиційні методи змінюються інноваційними, які спрямовані на інтелектуальний розвиток учнів, студентів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності. Вчителю необхідно застосовувати таку методологію яка б допомагала здобувачам освіти швидко засвоювати великий обсяг матеріалу, доповнювати цілісну картину світу.

Фахівці неодноразово доводили, що людина краще запам'ятовує інформацію, якщо вона представлена не тільки у структурованому вигляді, але й графічно зображена [4, с. 87]. Технологія роботи з опорними конспектами була запропонована і розроблена В. Шаталовим, розвинена його послідовниками Ю. Меженко і О. Любимовим та іншими. Але, в опорних схемах В. Шаталова, був виділений такий недолік, як відсутність чітких правил їх створення.

Проблемі образного мислення останнім часом стало приділятися значно більше уваги, ніж це було раніше. Як навчити здобувачів освіти образно та критично мислити, знаходити правильні рішення, справлятися зі складними

задачами, а також виконувати творчі завдання? На допомогу приходить ментальна карта (mind map, інтелект-карта, карта пам'яті, карта розуму, карта свідомості), вона ідеально підходить для використання в освітньому процесі. Гнучкість цієї карти дозволяє розглядати будь яку тему з біології, природознавства та методики навчання природознавства. Ментальна карта це сучасний та простий інструмент, незамінний для:

- швидкого опрацювання великих об'ємів освітньої інформації;
- зручного її запам'ятовування;
- розвитку асоціативного творчого мислення;
- візуалізації, унаочнення та презентації матеріалів.

Інтелект-карти (Mind maps) допомагають вирішити безліч питань, а на їх створення не потрібно багато часу, тобто, в межах начального заняття її легко створити. Практика свідчить, що процес створення інтелект карт є посильним для учнів з будь яким типом сприйняття (аудіальним, візуальним, кінестетичним). Складання інтелект-карт вимагає від здобувачів освіти наступних логічних операцій: порівняння, аналізу, класифікації, групування, узагальненню та синтезу. Це сприяє більш глибокому і детальному опрацювання навчального матеріалу і, як наслідок, його якісному засвоєнню.

Під час побудови інтелект-карти необхідно дотримуватися певного алгоритму [1, 193]: 1) визначити та окреслити центральне поняття (об'єкт вивчення, основну ідею); 2) підібрати структурні компоненти, котрі пов'язані з основним об'єктом (основні гілки від основного поняття); 3) розташувати їх щодо основного поняття; 4) доповнити інтелект-карту додатковими відомостями; 5) за потреби редагувати ментальну карту (неповність або перебільшення понять). Важливо, що під час опанування теми на занятті перший та другий етапи створення ментальної карти – це відповідальності викладача, третій, четвертий – студентів, п'ятий – колективна справа (викладача та студентів або учнів).

Але ця технологія не є абсолютно новою. Уперше про інтелект-карти заговорили ще у 70-х рр. ХХ століття, а автором ідеї став англійський науковець, психолог Тоні Бьюзен, автор методики запам'ятовування, творчості та організації мислення, який пропонує замість лінійного запису використовувати радіантний та застосовувати радіантне мислення. Радіантне мислення — це природна здатність мозку мислити асоціативно – «від центру до периферії», це процес мислення, при якому в центрі знаходиться головний об'єкт, що дає імпульс до народження безлічі асоціацій, які стають центральним образом вже для іншого асоціативного процесу.

В основу його роботи покладені уявлення про принципи роботи людського мозку: асоціативне мислення, візуалізація образів, цілісне сприймання. Він займався вивченням особливостей мислення найвідоміших вчених світу: Альберта Ейнштейна, Томаса Едісона, Леонардо да Вінчі та дійшов висновку, що всі вони використовували ментальні можливості свого мозку на 100%. Намагаючись зрозуміти, як їм це вдавалося, Бьюзен розробив унікальну технологію осмислення та запам'ятовування інформації, яку згодом назвав інтелект-картою. З його легкої руки інтелект-карти зараз складають фахівці різних галузей життя.

Mind maps (карта пам'яті, ментальна карта, карта думок, інтелект-карта) – спосіб обробки інформації так, щоб мозку було максимально легко працювати з нею. За допомогою цієї технології, можна навчитися мислити абсолютно повному, використовуючи потенціал обох півкуль мозку.

Після тривалих досліджень, Тоні Бьюзен дійшов висновку, що для гарантії ефективної роботи з інформацією, її необхідно записувати у формі деревоподібної схеми. Така форма роботи дозволяє задіяти одразу обидві півкулі головного мозку: наявність графічних знаків та символів активує ліву півкулю, а образні картини та кольори – праву. Ліва півкуля відповідає за логіку, аналіз, впорядкованість думок. Права півкуля – за ритм, сприйняття кольорів, уяву, представлення образів, розміри, просторові співвідношення.

Слухачі, засвоюючи інформацію, використовують переважно лівопівкульні ментальні здібності. Це блокує здатність головного мозку бачити цілісну картину світу. Інтелект-карти залучають обидві півкулі, формують навчально-пізнавальні компетенції слухачів, розвивають їх розумові і творчі здібності.

Отже, коли здобувачі освіти на заняттях працюють зі схемами, аналізують інформацію – у них працює ліва півкуля, яка відповідає за логіку. А до неї підключається права півкуля, що відповідає за образи. Так зв'язується робота обох півкуль – від асоціацій до логіки і назад над основним поняттям теми навчального заняття. Застосування інтелект-карт допомагає мислити абсолютно по-новому, максимально використовуючи обидві півкулі головного мозку.

Залежно від обсягу або застосування Т. Бюзен (Т. Vuzan) розрізняє такі типи ментальних карт: стандартні (standard maps) – це класичні інтелект-карти, що слугують для засвоєння змісту предмету і розкриття власної індивідуальності; швидкісні, або карти-блискавки (speed maps) – стимулюють розумові процеси (що я знаю з цієї теми); майстер-карти (master maps) – об'ємні карти цілої галузі знань, наприклад, за матеріалами одного семестру; мега-карти (mega maps) – коли центральна карта пов'язана з наступними картами.

Звісно, будь-яку інформацію можна записати звичайним текстом у вигляді конспекту, так навіть простіше. Але, саме унаочнення такого типу дає можливість миттєво побачити основну ідею та її складові частини. А дивлячись на ключові слова, що супроводжуються графічними позначками, можна навіть інтуїтивно здогадатися, про що саме йде мова.

А якщо подивитися в сутність цієї технології, то зрозуміло, що методологічною основою створення та використання інтелект-карт як засобу активізації пізнавальної діяльності є метод моделювання. Це наочний метод навчання, що сприяє посиленню інтересу, мотивації до навчання, розвитку мислення, інтелектуальних здібностей здобувачів освіти різного рівня. Наочні методи відіграють рушійну роль в навчанні.

Ментальні карти можуть бути застосовані:

- безпосередньо на занятті (на різних етапах від постановки проблемного питання, обговорення нових понять, вивчення нового матеріалу до закріплення знань, проведення опитування тощо);
 - при підготовці самостійного (домашнього) завдання;
 - під час робіт, пов'язаних з організацією проектно-дослідної діяльності;
 - при дистанційному навчанні.
- Отже, інтелект-карти відображують природний спосіб мислення людського мозку. Саме тому, вони інтуїтивно зрозумілі, а значить, маю велику цінність в навчанні учнів та студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романовський О.Г. Ментальні карти як інноваційний спосіб організації інформації в навчальному процесі вищої школи [Електронний ресурс] / О.Г. Романовський, В.М. Гриньова, О.О. Резван // Інформаційні технології і засоби навчання Information Technologies and Learning Tools : електрон. наук. фахове вид. 2018. Т. 64, № 2. С. 185–196. Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/36405/1/2018_Romanovskyi_Mentalni_karty.pdf
2. Посібник для педагогів та учнів. Інтелект-карти як інструмент ефективної роботи з інформацією. Дніпропетровськ, 2016. 53с. Режим доступу: <https://ru.calameo.com/read/004373434dec4e2bf2b83>
3. Черній М. Карти знань як засіб збільшення ефективності засвоєння навчального матеріалу учнями та їх застосування за допомогою веб-сервісів / Милослава Черній // Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. № 6 (Ч. 1). С. 87–94.

4. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К.: СПД Кулінічев Б.М., 2007.

5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.- метод. посібн. К.: А.С.К., 2006. 192с.

Сердюк В. П.

магістр педагогіки вищої школи

викладач I категорії

Лебединський педагогічний коледж

імені А.С.Макаренка

м. Лебедин

МОДЕЛЬ ПЕДАГОГА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ СХИЛЬНОГО ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ні для кого не є секретом, що актуальною педагогічною проблемою сьогодення є підвищення якості освіти, одним з основних шляхів вирішення якої є активне впровадження в теорію та практику педагогічних нововведень, що зумовлює необхідність здійснення інноваційної педагогічної діяльності, успішність якої залежить від сформованості самого вчителя схильного до неї.

Аналіз наукової літератури з проблем загальної та педагогічної інноватики дав можливість визначити суть поняття інноваційна діяльність учителя як засновану на осмисленні педагогічного досвіду творчу педагогічну діяльність, що спрямована на прогресивні зміни й розвиток навчально-виховного процесу, формування якісно інших педагогічних знань та якісно іншої педагогічної практики.

Ми переконані, що інновація як підсистема цілісної педагогічної системи має сенс, якщо вона гуманістична, спрямована на створення можливостей для саморозвитку й самореалізації. Отже, основою інноваційної діяльності вчителя